

C-370/24. sz. [Nastolo]ⁱ ügy**Előzetes döntéshozatal iránti kérelem****A benyújtás napja:**

2024. május 23.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Tribunale ordinario di Lodi (Olaszország)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2024. május 20.

Felperes:

AT

Alperes:

CT

[omissis]

TRIBUNALE ORDINARIO DI LODI (lodi rendes bíróság, Olaszország)

SEZIONE PRIMA CIVILE (első polgári jogi tanács)

..*.*

A vizsgálóbíró, [omissis]

[omissis] az **AT** [omissis]

(felperes) által

a **CT**-vel, a Fondo di Garanzia per le Vittime della Strada (közúti balesetek áldozatainak garanciaalapja) által kijelölt társasággal

(alperes)

ⁱ A jelen ügy neve fiktív. Az nem egyezik az eljárásban részt vevő egyetlen fél valódi nevével sem.

szemben

indított eljárásban

meghozta a következő [omissis]

VÉGZÉST

az EUMSZ 267. cikk alapján

Értelmezésre irányuló előzetes döntéshozatal iránti kérelem

a Bíróság részére

..*.*

1. Az eljárás tárgya és a releváns tények

2022. február 11-én kelt keresetével AT pert indított a 3-as személlyel, a 2-es személy örökösével és a CT-vel, a Fondo di garanzia delle vittime della strada (röviden: FGVS)¹ által kijelölt társasággal szemben a 2016. január 6-án történt közúti baleset következtében elszenvedett kár (233 076,00 euró összegben kamatokkal növelve és kiigazítva) megtérítése iránt.

AT azt állította, hogy 2016. január 6-án Lodiban felajánlották részére, hogy utasként szálljon be egy olyan személygépkocsiba (egy olasz rendszámú Ford Fiesta), amely a 2-es személy rendelkezésére állt.

Az utazás során a személygépkocsi balesetet szenvedett; a baleset lefolyását a Polizia Locale di Lodi (lodi helyi rendőrség, Olaszország) közúti baleseti jegyzőkönyve alapján állapították meg [omissis]. A helyi rendőrség rendőrei az érintettek és a szemtanúk meghallgatása után a következőképpen írták le az eseményt: a jármű, amelyben a 2-es személy (mint járművezető) és AT (mint utas) közlekedett, hátulról nekiütközött egy másik (a [OMISSIS] által vezetett) járműnek, amelynek szintén két utasa volt) [omissis]. Az ütközést követően a Ford Fiesta, amelyben AT és a 2-es személy utazott, nekicsapódott a New Jersey forgalomterelő elemnek, és felborult. AT-t és a 2-es személyt kórházba szállították.

Ami a járművezetőt illeti, a tesztje pozitív eredményt mutatott kokainra, ópiátokra és tetrahidrokannabinolra. A balesetnek a járművezető fizikai állapotára gyakorolt hatásai ismeretlenek, és mindenestre irrelevánsak.

¹ [omissis]

AT-re vonatkozóan azonban a Tribunale (bírótság) által műszaki szakértőként kirendelt igazságügyi orvosszakértő megállapította, hogy a baleset következtében a nő súlyos testi sérülést szenvedett.

A beavatkozó helyi rendőrök jelentésükben megjegyezték, hogy a Ford Fiesta lopott jármű volt [omissis].

Ennek eredményeképpen a 2-es személy és AT ellen orgazdaság bűncselekménye miatt büntetőeljárás indult (a c.p. [olasz büntető törvénykönyv] 648. cikke); a felperest felmentették a neki felrótt cselekmény elkövetésének vádjá alól [omissis].

A 2-es személy időközben elhunyt.

Az eljárás megindítását követően a CT (mint az FGVS által kijelölt társaság) belépett a perbe, és rámutatott arra, hogy a 209/05. sz. felhatalmazáson alapuló törvényerejű rendelet 283. cikke szerinti kártérítés csak azon utasok javára jár, akik a baleset időpontjában nem tudtak arról, hogy az a jármű, amelyben utaztak, jogellenesen volt forgalomban, és emlékeztetett a Suprema Corte (semmitőszék, Olaszország) véleményére [omissis], amely szerint a károsultnak kell bizonyítania, hogy nem szándékosan hagyta figyelmen kívül, hogy a jármű jogellenesen volt forgalomban. Ebben az értelemben a büntetőjogi felmentő ítélet irrelevanciáját kifogásolta [omissis].

[omissis]

[omissis] *[az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések szempontjából nem releváns egyéb előzmények és eljárási cselekmények]*

[omissis] 2024. március 20-i végzésével a jelen bíróság határidőt szabott [omissis] a feleknek [omissis] az alábbi kérdésekre vonatkozó írásbeli nyilatkozatok benyújtására: *1) ellentétes-e a belső jog (a cod. ass. Priv.-nek [a magánbiztosítókról szóló törvénykönyv] a Suprema Corte [semmitőszék] által értelmezett 283. cikke) és a nemzetek feletti jog (a 2009/103/EK irányelv 13. cikke); 2) fennállnak-e az EUMSZ 267. cikk szerinti, a Bíróság elé terjesztendő, értelmezésre irányuló előzetes döntéshozatal iránti kérelem feltételei?*

AT védelme engedélyezett beadványt nyújtott be [omissis].

A CT védelme engedélyezett beadványt nyújtott be [omissis].

2. A vonatkozó olasz szabályozás és az ítélezési gyakorlatban kialakított vonatkozó értelmezés

A nemzeti jognak a jelen ügy szempontjából releváns rendelkezései a következők.

A d.lgs. 209/2005 (codice delle assicurazioni private) (a magánbiztosítókról szóló, a 209/2005. sz. felhatalmazáson alapuló törvényerejű rendelettel elfogadott törvénykönyv) 283. cikkének 1. bekezdése a következőképpen rendelkezik: „1. A CONSAP keretében létrehozott Fondo di garanzia per le vittime della strada (a közúti balesetek áldozatainak garanciaalapja) megtéríti a járművek és úszó járművek közlekedéséből eredő azon károkat, amelyek biztosítási kötelezettség hatálya alá tartoznak, azokban az esetekben, amikor: [...] d) a járművet a tulajdonos akarata ellenére helyezték forgalomba [omissis]”.

A 209/2005. sz. felhatalmazáson alapuló törvényerejű rendelet 283. cikkének 2. bekezdése a következőképpen szól: „az (1) bekezdés d) pontjában említett esetben kártérítés csak azon harmadik személyeknek jár, akik nem voltak a jármű utasai, valamint azoknak, akiket akaratauk ellenére fuvaroztak utasként, vagy akik nem tudtak arról, hogy a jármű jogellenesen van forgalomban.”

Ezt a szabályozást mind a Suprema Corte [semítőszék] [omissis], mind az alsóbb fokú bíróság [omissis] úgy értelmezték, hogy a jármű jogellenes eredetéről való tudomásszerzés bizonyítása a károsult felperest terheli, mivel ez képezi kártérítési igényének alapját.

[omissis] [a Corte di cassazione {semítőszék} ítélkezési gyakorlata]

A 12231/2019. sz. ítélet szó szerint így szól: „[a]z egyetlen különbség, amely a közösségi jog szövege és a belső szabály között levezethető, a bizonyítási teher megoszlásában áll, mivel a közösségi jogi szabály ezt a terhet a biztosítóra hárítja, a belső jogi szabály pedig, bár nem fejezi ki egyértelműen, de arra látszik utalni, hogy a jogellenességről való tudomás hiánya alapozza meg a kárigényt, és [ennek bizonyítása] a károsultat terheli. Az olasz jogalkotó az uniós szabályozás végrehajtása és a kártérítésből korábban kizárt felek biztosítási fedezetének előírása során nem hagyhatta figyelmen kívül azokat az eseteket, amikor az akarata ellenére utasként fuvarozott vagy olyan utasként fuvarozott harmadik személy nem kaphat kártérítést, aki tudomással bírt arról, hogy a jármű jogellenesen volt forgalomban. A jóhiszeműség bizonyításának a károsultra hárítása a jelen bíróság véleménye szerint az irányelv végrehajtása során az államot megillető mérlegelési jogkörbe tartozik, a közösségi jog és a belső jog által követett azon közös cél sérelme nélkül, hogy nem lehet lehetővé tenni a kártérítés azon személyek részére történő kifizetését, akik tudomással bírnak arról, hogy a jármű lopott.”

3. A nemzetek feletti szabályozás

Az Európai Unió másodlagos jogában *ratione temporis* alkalmazandó normatív hivatkozási pont a 2009. szeptember 16-i 2009/103/EK irányelv (HL 2009. L 263., 11. o.).

Ezen irányelv 13. cikke a következőképpen rendelkezik

- (2) bekezdésének első albekezdésében: „(2) Lopott vagy erőszakkal eltulajdonított gépjárművek esetében a tagállamok rendelkezhetnek arról, hogy a 10. cikk (1) bekezdésében meghatározott szervezet térítse meg a kárt a biztosító helyett az e cikk (1) bekezdésében megállapított feltételek mellett.
- (1) bekezdésének első albekezdésében: „a 3. cikk alkalmazása szempontjából érvénytelennek minősüljön a balesetet szenvedett harmadik fél kárigénye tekintetében a 3. cikknek megfelelően kiállított biztosítási kötvényben szereplő valamennyi olyan jogszabályi rendelkezés, illetve szerződéses kikötés, amely kizárja a biztosítás köréből azokat az eseteket, amikor a gépjárművet olyan személy használja vagy vezeti, aki: a) e tevékenységhez nem rendelkezik kifejezett vagy hallgatólagos engedéllyel; b) nem rendelkezik az adott gépjármű vezetésére feljogosító jogosítvánnyal; c) megszegte az adott gépjármű műszaki állapotára és biztonságosságára vonatkozó, jogszabályi műszaki előírásokat”;
- (1) bekezdésének második albekezdésében: „Mindazonáltal az első albekezdés a) pontjában említett rendelkezés vagy kikötés érvényesíthető olyan személyekkel szemben, akik saját akaratukból szálltak be a gépjárműbe, amely a kárt okozta, amennyiben a biztosító bizonyítani tudja, hogy tudomásuk volt arról, hogy a gépjármű lopott volt”.

A jelen bíróságnak nincs tudomása arról, hogy a Bíróságnak lenne olyan ítélete, amely kifejezetten a 2009/103/EK irányelv 13. cikkét értelmezi.

A Bíróság ítélkezési gyakorlatában azonban, amely bár a korábbi, erre vonatkozó szabályozásra (az e területre vonatkozó ún. második, harmadik és negyedik irányelvre, amelyek 1984-re, 1990-re, illetve 2000-re nyúlnak vissza) tekintettel alakult ki, visszatérően az szerepel, hogy a biztosítási szerződés alkalmazását kizáró törvényi rendelkezések vagy szerződési záradékok csak akkor használhatók fel a baleset azon károsultjaival szemben, „akik saját akaratukból szálltak be a gépjárműbe, amely a kárt vagy a sérülést okozta, ha a biztosító bizonyítani tudja, hogy tudomásuk volt arról, hogy a gépjármű lopott volt” (a Bíróság 2005. június 30-i *Candolin* ítélete, C-537/03, 23. pont; lásd még: a Bíróság 2011. december 1-jei *Churchill* ítélete, C-442/10, 35. pont).

4. A felek beadványai és vonatkozó érvei

[omissis] [A] jelen bíróság felhívta a feleket arra, hogy nyújtsanak be [omissis] írásbeli nyilatkozatot a következő kérdésekre vonatkozóan: 1) *ellentétes-e a belső jog (a cod. ass. Priv.-nek [a magánbiztosítókról szóló törvénykönyv] a Suprema Corte [semmitőszék] által értelmezett 283. cikke) és a nemzetek feletti jog (a 2009/103/EK irányelv 13. cikke); 2) fennállnak-e az EUMSZ 267. cikk szerinti, a*

Bíróság elé terjesztendő, értelmezésre irányuló előzetes döntéshozatal iránti kérelem feltételei?

AT védelme [omissis] azzal érvelt, hogy a 2009/103/EK irányelv 13. cikke már kellően egyértelmű a tekintetben, hogy a bizonyítási kötelezettséget az FGVS részére írja elő. Emellett a nemzeti rendelkezés alkalmazásának mellőzését kérte az uniós és a nemzeti jog közötti ütközés megállapítása esetén.

A CT védelme [omissis] a nemzeti ítélkezési gyakorlatra hivatkozott mind érdemi, mind jogszerűségi szempontból, amely szerint annak bizonyítása, hogy a gépjármű lopott volt, a felperest/károsultat terheli. E tekintetben a CT védelme rámutatott arra, hogy a Corte di Cassazione (semmitőszék) azokban az ügyekben, amelyekben a nemzeti szabály alkalmazásáról döntött, noha az EUMSZ 267. cikk alapján elvileg köteles lett volna erre, soha nem határozott úgy, hogy maga terjesszen elő előzetes döntéshozatal iránti kérelmet, feltételezve, hogy az adott értelmezés nem ellentétes a 2009/103/EK irányelvvvel.

5. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem indokolása és a kérdést előterjesztő bíróság álláspontja

A jelen bíróság helyénvalónak tartja, hogy hivatalból kérje a Bíróság értelmezésre irányuló beavatkozását a 2009/103/EK irányelv 13. cikkével kapcsolatban.

Miközben tudatában van annak, hogy a nemzeti igazságügyi hatóság feladata „a nemzeti jog olyan értelmezése, hogy a lehető legteljesebb mértékig figyelembe vegye az irányelv szövegét és célját a kívánt eredmény eléréséhez” (így szól szó szerint és sok más mellett a Bíróság 2004. október 5-i Pfeiffer ítélete, C-397/01–C-403/01 egyesített ügyek, 113. pont, valamint az ott hivatkozott további ítéletek), szükségesnek ítéli, hogy a Bíróság, amely intézmény feladata a nemzetek feletti jogszabály pontos értelmezése, a fent említett rendelkezésről határozzon annak érdekében, hogy a már említett megközelítés ne szilárdulhasson meg a nemzeti ítélkezési gyakorlatban, és ne lehessen összeegyeztethetetlen a nemzetek feletti szabályozással.

A 2009/103/EK irányelv 13. cikke lehetővé teszi (tehát nem kötelező) – „rendelkezhetnek” – a tagállamok számára, hogy előírják, hogy a 10. cikk (1) bekezdésében említett szervezet megtérítse a lopott autó által okozott baleset áldozatainak kárát; semmi sem mondja ki azonban kifejezetten – sem a 2009/103/EK irányelv 13. cikke, sem az említett 10. cikke –, hogy még ha a jogalkotó rendelkezett is a kijelölt szervezet fellépéséről, ez utóbbit (vagy a károsult felperest) terheli a bizonyítás a tekintetben, hogy a károsult tudott-e arról, hogy a jármű jogellenesen volt forgalomban. A 2009/103/EK irányelv 13. cikke (1) bekezdésének második albekezdése ugyanis csak a biztosítótársasággal szembeni követelés konkrét esetére vonatkozik.

A jelen bíróság véleménye szerint tehát tisztázni kell, hogy abban az esetben, ha a nemzeti jogalkotó (ahogyan az Olaszországban történt) úgy határozott, hogy

előírja, hogy a 2009/103/EK irányelv 10. cikkének (1) bekezdésében említett szervezet téríti meg a kárt, lehet-e azt állítani – anélkül, hogy felmerülne az uniós joggal való összeegyeztethetetlenség –, hogy ez egy olyan bizonyítási rendszer, amely a károsultra hárítja annak bizonyítását, hogy nem bírt tudomással arról, hogy a jármű lopott volt, vagy ehelyett a 2009/103 irányelv szövegének egészéből ezzel ellentétes következtetést kell levonni.

A meghozni kért határozat egyértelmű relevanciával bír a szóban forgó eljárásban, mivel a vagyontárgy bűncselekménnyel összefüggő eredetének ismeretére (vagy annak hiányára) vonatkozó bizonyítási teher megoszlása döntő következményekkel jár azon lehetőség fennállása tekintetben, hogy a kérelemnek helyt adjanak és ebből következően a követelt kártérítést megfizessék. A relevancia követelményének teljesülése sem hiúsul meg pusztán azért, [omissis] mert AT-t felmentették az orgazdaság bűncselekményének vádja alól, hiszen egy személynek anélkül is lehet tudomása egy vagyontárgy jogellenes származásáról, hogy részt vett volna az említett bűncselekményben. Ebből következően egyértelmű, hogy a bizonyítási teher megoszlása a jelen ügyben, valamint a jövőben esetlegesen felmerülő hasonló ügyekben nyilvánvaló jelentőséggel bír.

A jelen bíróság [omissis] úgy véli, hogy az irányelv rendelkezéseinek együttes olvasata azt sugallja, hogy a 2009/103/EK irányelv 10. cikkének (1) bekezdésében említett szervezetre kell helyezni az azon feltételre vonatkozó bizonyítási terhet, hogy a jármű lopott.

Ezt a 2009/103/EK irányelv 13. cikkének megfogalmazásán túl a következők támasztják alá:

- i. a 2009/103/EK irányelv 10. cikke (2) bekezdésének második albekezdésének rendszertani értelmezése, amely szerint – a biztosítással nem rendelkező járművek használata esetén – azt, hogy a károsult tudott a biztosítás hiányáról, a szervezetnek kell bizonyítania a kártérítés fizetésének kizárása érdekében. Ennélfogva nyilvánvalónak tűnik a nemzetek feletti jogalkotó azon szándéka, hogy a szervezet – és nem a károsult – részére írja elő a kártérítést akadályozó bármely körülmény bizonyításának kötelezettségét, még e különös jogalany vonatkozásában is (tehát nem csak akkor, ha a másik fél egy biztosítótársaság);
- ii. a 2009/103/EK irányelv 13. cikke (2) bekezdése első albekezdésének az ugyanezen rendelkezés (1) bekezdésére utaló szövege („a 10. cikk (1) bekezdésében meghatározott szervezet térítse meg a kárt a biztosító helyett az e cikk (1) bekezdésében megállapított feltételek mellett”);
- iii. a *vulneratus ante omnia reficiendus* általános elve, amely a kötelező gépjármű-felelősségbiztosításra vonatkozó nemzetek feletti jogi szabályozás egészének alapját képezi, és amelyre a Bíróság gyakran támaszkodott a jogterületen hozott határozataiban (lásd például: a Bíróság 2011. december 1-jei Churchill ítélete, C-442/10). Ha tehát a szabályozás célja az, hogy a

vétlen károsult számára lehetővé tegye az igazságos kártérítéshez való hozzáférést, akkor nehezen érthető, hogyan írható elő ez utóbbi számára egy olyan (ráadásul negatív jellegű, azaz „tudtán kívül álló”) körülmény bizonyításának kötelezettsége, amelynek bizonyítása szinte lehetetlen;

- iv. az uniós jog tényleges érvényesülésének elve – mint a tagállamok eljárási autonómiájának szokásos korlátozása –, amely szerint a nemzetek feletti jogforrásból származó jogok védelmének eljárási szabályait nem teheti lehetetlenné vagy rendkívül nehezzé a nemzeti eljárásjog (lásd az e pontra vonatkozó korábbi ítéletek közül: a Bíróság 1995. december 14-i Peterbroeck ítélete, C-312/93, valamint 1991. november 19-i Francovich ítélete, C-6/90 és C-9/90). A jelen ügyben a károsult felet megillető, kifejezetten nemzetek feletti forrásból eredő jog gyakorlását súlyosan veszélyeztetheti egy olyan negatív körülmény bizonyításának kötelezettsége, amelynek megállapítása ráadásul a kártérítést igénylő személy számára szinte lehetetlen.

Ebből a szempontból a nemzeti ítélkezési gyakorlatban kialakított megközelítés nemcsak, hogy nem kötelező érvényű a Tribunale (bírószék) számára, de még csak nem is tűnik teljesen meggyőzőnek: ugyanis éppen a Suprema Corte (semmitőszék) ítéleteinek indokolása az, ami előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésére készítet.

A fent említett határozatokban, különösen a 12231/2019. sz. ítéletben a Corte di Cassazione (semmitőszék) feltételezi a nemzetek feletti és a nemzeti jog közötti ellentmondást, de ezt követően úgy véli, hogy az eltérés (jogszerűen) a jogalkotónak az irányelv átültetése során rendelkezésére álló mérlegelési mozgásterre vezethető vissza.

Mindazonáltal a két állítás nem létezhet egymás mellett: vagy azt állítják, hogy az európai és a nemzeti eredetű szabályozás között ellentét áll fenn, és az ellentétet az erre a célra meghatározott kritériumok segítségével oldják fel (elsősorban a nemzetek feletti joggal összhangban álló értelmezéssel, azzal, hogy értelmezéssel kapcsolatos kétség esetén a Bírósághoz kell fordulni), vagy azzal érvelnek, hogy a nemzeti jogalkotót nem kötötte az átültetés módja. A második esetben sem helyes azonban a szabályok közötti ellentmondás megállapítása: ha úgy ítélik meg, hogy az irányelv nem köti a jogalkotót (és a bíróságokat) a bizonyítási teher megoszlása tekintetében, akkor a tagállam sértetlenül megtartja autonómiáját a kártérítési igényekkel szemben támasztott követelmények és a vonatkozó bizonyítási teher szabályozása tekintetében, és nem merül fel ellentét.

Ezen érvek rövid összefoglalása annak szükségességét veti fel, hogy a Bíróság döntsön a nemzetek feletti szabályok, különösen a 2009/103/EK irányelv 13. és 10. cikkének helyes értelmezéséről, hogy tisztázásra kerüljön, hogy az ún. közúti baleset áldozatainak kártalanításáért felelős szervezetekkel szemben benyújtott kártérítési igények esetében a felperesre – vagy a szervezetre – hárul-e annak bizonyítása, hogy a felperes tudomással bírt arról, hogy a jármű lopott volt.

5. Kérdések

[omissis]

[omissis] [*a rendelkező részben megismételt, előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések*]

6. Rendelkező rész

A fenti okokból a Tribunale di Lodi (lodi bíróság) egyesbíróként eljárva [omissis]:

(A) **Úgy rendelkezik** az EUMSZ 267. cikk alapján, hogy előzetes döntéshozatalra az Európai Unió Bírósága elé terjeszti az alábbi, értelmezésre irányuló kérdéseket:

1. „úgy kell-e értelmezni a 2009/103/EK irányelv 13. cikkét, hogy egy olyan közúti baleset esetén, amelyben az a személy is érintett, aki a lopott járműben utazott, a 2009/103/EK irányelv 10. cikkében említett, kártérítésért felelős szervezetre hárul annak bizonyítása, hogy a károsultnak tudomása volt arról, hogy a személygépjármű lopott?”;

2. „igenlő válasz esetén az így értelmezett rendelkezéssel ellentétes-e egy, az olasz szabályozáshoz hasonló olyan szabályozás, amely úgy kerül értelmezésre és alkalmazásra, hogy a bizonyítási teher az utasként fuvarozott károsult személyt terheli?”;

[omissis] [*eljárás*]

(C) **Felfüggeszti** az eljárást a Bíróság határozatának közléséig.

Lodi, 2024. május 20.

[omissis]